

BARBARA ŠTEBIH GOLUB

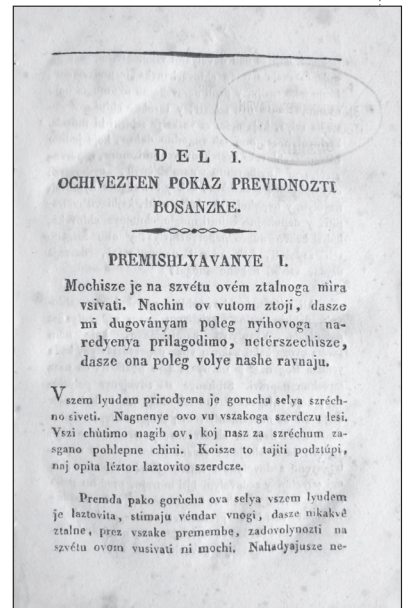
Put do sreće i zadovoljstva

Biti sretan i zadovoljan u životu univerzalna je ljudska želja prisutna u svakome od nas. U današnje vrijeme o njoj svjedoče brojni naslovi u izlozima knjižara: *Kako biti sretan, Kako postati i ostati sretan, 10 koraka do sreće*. Svoje savjete nude nam psiholozi, psihijatri, gurui, životni treneri... No, kako se na pitanje postizanja sreće gledalo početkom 19. st.? Sjednimo u vremeplov i otputujmo u daleku 1826. godinu.

Dana 20. ožujka 1826. svećenik Ignac Kristijanović objavljuje letak s oglasom za knjigu koju se sprema objaviti. Cilj mu je na taj način prikupiti pretplatnike i osigurati dio financijskih sredstava za tiskanje knjige. Iz oglasa doznajemo naslov knjige (*Način vu vseh življenja dogođajih zadovoljnomu*), njezin opseg (16 pritišnjeneh arkušev), planiranu cijenu (zato cena ove 48 kr. srebra zevsem lahkotna sudi se), vrijeme objavljivanja (s slovoiskum i vezanjem (s pomočjum Božjum) do Novoga leta gotov bude) i da je riječ o prijevodu iz nemškoga vu horvatski naš jeziki.

Prema najavi iste godine u Varaždinu kod Ivana Sangila biva otisnut *Način vu vseh življenja dogođajih vsigdar zadovoljnomu biti* (*Náchin vu Vszèh Sivlènya Dogođajih vsigdar zadovoljnomu biti*). Kao što je razvidno i iz spomenutoga oglasa, nije riječ o Kristijanovićevu izvorniku, nego o prijevodu djela *Ars semper gaudendi* belgijskoga moralista Alphonsea Antoinea de Sarasa načinjenomu prema njemačkoj skraćenoj preradi teksta *Kunst in allen Vorfällen des menschlichen Lebens vergnügt zu seyn* (Augsburg, 1806., ili Pešta, 1807.) Johanna Christiana Fischera. *Ars semper gaudendi* bio je iznimno popularan i raširen tekst koji je na latinskome doživio pet integralnih izdanja i desetak u skraćenom obliku, na njemačkome dvadesetak, francuskome sedam, talijanskome tri, na engleskome, nizozemskome, mađarskome, španjolskome i hrvatskome kajkavskom književnom jeziku po jedno.

Kristijanovićev *Način* obaseže 254 stranice i trodijelne je strukture. Svi su navodi koji slijede u daljnjemu tekstu iz te su knjige. Već u predgovoru autor najavljuje da mu je glavni cilj sunarodnjacima dati korisno i potrebno štivo koje će ih poučiti kako da steknu duševni mir te vode dobar i sretan život:

Općinska svakoga človeka želja i trsenje je mirno i povoljno živeti. Kajti vendar vnogi za vu želji ovoj napreduvati ali nepriredne ali i morebiti zevsem suprotivne načine, poprijemlju zato ali nigdar ali kruto retko želnoga cilja dobivaju. Iz ove anda namere vsem i slednjem, prez vsake stališa razluke, ljubljenem domorocem koji općinskoga ovoga trsenja, zadovoljnost najmre srca zadobiti, delniki postati želiju, pismotvor ov pod imenom „Način vu vseh življenja događajih vsigdar zadovoljnomu biti” osebujno svetujem i preporučam. (str. 1)

U prvome dijelu knjige Kristijanović iznosi očigledne dokaze Božje providnosti i raspravlja o tome kako čovjek, ufajući se u nju, može živjeti smireno i zadovoljno. Čitateljima poručuje da se ne valja obazirati na događaje ovoga svijeta, nego se njima prilagoditi i prihvatiti ih kao Božju volju:

Moći se je na svetu ovem stalnoga mira vživati. Način ov vu tom stoji da se mi dugovanjam poleg njihovoga naređenja prilagodimo, netrseći se da se ona poleg volje naše ravnaju. (str. 5)

Iako je svim ljudima želja da sretno žive urođena, mnogi od njih taj ideal ne postižu:

Vsem ljudem prirodna je goruča želja srečno živeti. Nagnenje ovo vu svakoga srcu leži. Vsi čutimo nagib ov koj nas za srećum zažgano pohlepne čini. Koj se to tajiti podstupi, naj opita lestor lastovito srce. Premda pako goruča ova želja vsem ljudem je lastovita, štimaju vendar vnogi da se nikakve stalne, prez vsake premembe zadovoljnosti na svetu ovom vuživati ni moći. (str. 5)

Ljudi, naime, misle da je moguće u životu uvijek biti sretan i to bez uloženoga truda, što je prema Kristijanoviću „vkanljivo namišljenje”, pa odlučuje čitateljima ukazati na put do trajnoga zadovoljstva:

Pokažimo anda našem čtevcem i trsemo se nje vputiti da moći je na svetu ovem stalnu i nepretrgnjenu zadovoljnost imati. Kažimo ljudem da oni srećni i zadovoljni biti moreju predi im pako naprvo stavimo način koj blaženost ovu i zadovoljnost srca prekrbeti more. (str. 6)

Jer čemu biti nesretan i nezadovoljan (*Zakaj naše srce trapimo ako vsevdilj vu zadovoljnosti živeti moremo? Zakaj se žalostimo ako veselo i pokojno srce ladati moremo?* (str. 8)) ako je moguće steći trajno zadovoljstvo i duševni mir (*Stalen i vsevdilni pokoj z kojem se srce človeka zadovoljuje, je mogućen i človek ga zadobiti more.* (str. 7)).

Iako mnogi smatraju da imaju pravo na sreću i zadovoljstvo te da oni dolaze sami od sebe, autor upozorava da na njihovu postizanju treba aktivno raditi (*Kak je ovu zadovoljnost zadobiti moći? Je li to samo po slepi sreći dobađa? Je li nju mi ladamo i predi kak ju mislimo zadobiti ali je sad našega trsenja? Ljudi držiđu dobro kakti za del svoj: njihovo bedasto srce morguje kak ih i kuliko truda ono dobro stoji.* (str. 8)). Iako je svjestan da se to mnogima neće svijdeti, upozorava da bez pridržavanja njegovih uputa postizanje duševnoga mira i zadovoljstva nije moguće (*Ov zgovor ne bude se dopadal onem kojeh zapušćeno srce za nikakov trud ni prikladno. Zaopstunj si oni celo svoje življenje vsevdiljno veselje želeli budeju, ako načine ne poprimeju koji njim ovo blaženo vživavanje preskrbeti mogu, nigdar se ga vživali ne budu.* (str. 8–9)).

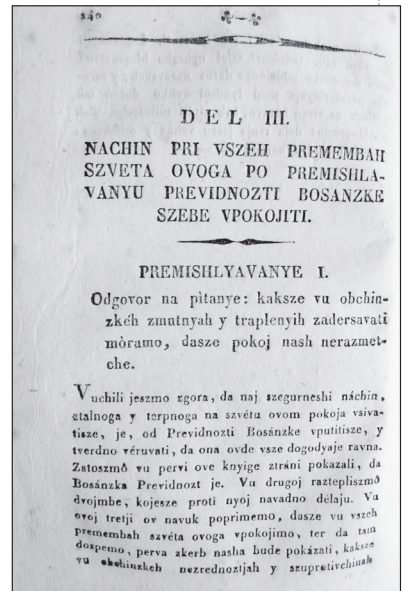
Ljudi nerijetko teže materijalnomu bogatstvu pogrešno vjerujući da ono čini sretnim (*Jeden misli da zadovoljnost stoji vu ladanju bogatstva: ovo z velikum brigum skupspravlja, daje velike zidati palače koje znutra i zvana lepoti i kinči.* (str. 11)), ali Kristijanović upozorava da je bogatstvo prolazno i da ga je lako izgubiti, što potkrepljuje citiranjem kralja Šalomona: „Bogatstvo si napravi kreljuti kak orlove i proti nebu odleti.” (str. 11)

Drugi pak zadovoljstvo traže *vu stališu vu kojem telo slast čuti: to oni kažeju po bućenju i svojem vršenju. Plešeju, skačeju, rozgočeju se i vživaju se čutliveh nasladnostih.* (str. 12), ali to je zadovoljstvo također tek prolazno (*Takova namisel od zadovoljnosti je vkanljiva, je himbena zadovoljnost koja lestor vu nišćetneh i prepaldjivih stvarih vtemeljena je koje nju zniknuti činiju. O, kak bi ovo stalno i dugovečno bilo?* (str. 13)) i površno (*Zadovoljnost koju ono zrokuje ostaje na zvanskoj strani tela prilepljena i ne prebija vu nuternje človeka. Je nestalna i trpi lestor tak dugo doklam ovo povoljno burkanje krvi opstaje, samo tak dugo dok gibanje telovnoga nasladuvanja nas žegeče.* (str. 13)).

Trajno zadovoljstvo, mir i sreća ne nalaze se u takvim prolaznim zemaljskim užiticima:

Ah, vse kaj pod nebom je, ni nikaj kak pozlačeno blato, kak pena, kak prazen dim, kak tenja koja zniknuje. (str. 13)

U promjenjivu svijetu ne valja čekati na savršen trenutak da bi se bilo sretnim jer okolnosti nikad neće biti idealne, nego treba naučiti zadovoljan biti bez obzira na okolnosti, prihvaćati i dobro i zlo:

Ne potrebujete nikaj nemogućnoga za cilj vaš zadobiti. Hoćete se pokoja uživati, ali k tomu bi se trebivalo da ne bi nikakov harc bil, da vetri ne bi nikakve vihre podigali i tuča i bojica strni ne zatere. Bi se trebivalo da vu ljudih niti greha niti hmanjic ne bi bilo, da bi se betegi iz sveta pretirali. (str. 22)

Put do trajne sreće prihvaćanje je svega što se događa kao Božje volje i prepuštanje u Njegove ruke:

Pustemo vsemu tečaj kojega ima, niti ga ne trebujmo pretrgnuti ali premeniti. Pustete naj tabori trpiju dok hasen hercegov trpi i njihove jakosti dopuščaju. Ne morgujte proti roblenju smrti koja vam sina, najdragše ufanje otme. Pustete ljudi vu svojeh opakih čudih, pustete nepobožne ladati i pobožne opržuvati. Ne prepisavajte nigdar premembam naredbe. (str. 23)

U drugome dijelu *Načina* autor se bavi nekim dvojbama u vezi s Božjom providnošću (*Trsemo se vezda razmetati dvojimbe koje razum človečanski vu svojeh bludnostjah proti naređenju božanskomu delati je navaden*. (str. 87)): zašto Bog dopušta grijeh, zašto zli i pokvareni ljudi dobro prolaze u životu, a dobri i pobožni trpe, zašto uopće postoje dobro i zlo.

Odgovarajući na pitanje zašto Bog dopušta grijeh, Kristijanović objašnjava da je Bog čovjeku dao slobodnu volju upravo zato da bi mogao razlikovati dobro i zlo i svojevoljno se odupirati grijehu:

Vsa razumna i dokončana sopstva jesu te narave da je moguće da grešiju. Tak bi je Bog da ne bi grešili njihovoga sopstva moral mentuvati, i ovo je neskladno, ali bi je preprečiti moral da ne bi zaisto grešila. Tak bi nje bil ali ne stvoriti moral ali je slobošćine njihove mentuvati. Bog je stvoril stvorjenja razumna. (str. 95) Takvim je Bog učinio čovjeka jer: Bog je hotel da človek bi naj bil slobodno stvorjenje kajti je videl da takovo slobodno stvorjenje prikladneše je za diku njegovu preskrbeti. (str. 98–99)

Naime, upravo dajući čovjeku mogućnost izbora, pružio mu je i mogućnost da bude spašen i postane blažen:

Potreboča dobro činiti i nemogućnost zlo činiti, bila bi zadnjič človeka blaženoga vćinila, ali ne bi ga nikak bolšega i hvale vrednešega vćiniti mogla. Kaj činimo kajti smo prisiljeni činiti, ne donša nam nikakov najem. Gdo hvali sunce? Ali je vendar hasnovito. On samo hvale je vreden koj kada

božanske zapovedi prekršiti more, vendar nje ne prekršuje, koj grešiti more, a ne greši. Preglejmo pako kaj je hasnoviteše človeku, premislemo lestor kaj je dičneše Bogu. (str. 96–97)

U trećemu se dijelu *Načina* čitatelja poučava kako ostati smiren unatoč svim promjenama ovoga svijeta, kako zadržati mir i zadovoljstvo u nevoljama i nesreći, kako biti zadovoljan u svojem staležu i društvenome stanju, kako biti zadovoljan u dobru i zlu, siromaštvu i bogatstvu, trpljenju i patnji, te napokon, kako biti zadovoljan u času smrti:

Vučili jesmo zgora da najsegurneši način stalnoga i trpnoga na svetu ovomu pokoja vživati se je od previdnosti božanske vputiti se i tvrdno verovati da ona ovde vse događaje ravna. (str. 140)

Kristijanovićeva je glavna poruka da valja slijediti Božji nauk i ufati se u njegovu mudrost:

Podnašajmo trpljivo vse kaj nam Bog pošilja i ne tužemo se proti tomu misleči da grehi naši još već zaslužili jesu. Gospone, mi te vu našeh suprotivčinah iskali budemo ar kaštiguješ koje ljubiš. (str. 153–154)

Put do trajne sreće, zadovoljstva i smirenosti jest okretanje od površnih i prolaznih svjetovnih zadovoljstava kao što su bogatstvo i tjelesna zadovoljstva te traženje smisla u introspekciji, smirenosti i sitnim radostima.

Ne znamo bi li se autori suvremene literature za samopomoć složili s Kristijanovićevim savjetima, no na nama je da ih pročitamo i razmislimo nalazi li se ispod dvostoljetne patine barem trunka istine koja može pomoći i današnjemu čovjeku.

Kristijanović, Ignac. 1826. *Náchin vu Vszèh Sivlènya Dogodyajih vszigdar zadovolynomu biti*. Ivan Szangilla. Varaždin.

Korade, Mijo. 2001. Značenje Kristijanovićevih duhovno-propovjedničkih djela. *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin* 12/13. 179–185.